

Asgrauwe tolhoren *Gibbula cineraria* (L., 1758) levend voorkomend in Belgische wateren

Jan Haelters en Francis Kerckhof

Op 5 september 2002, tijdens een duik op het wrak van de 'Birkenfels', werd een levende asgrauwe tolhoren verzameld. Het wrak van de Birkenfels bevindt zich in Belgische wateren, op ongeveer 30 zeemijl ten noordwesten van Oostende (positie 51°39',040N; 002°32',350E). Het dier werd aangetroffen op een diepte van iets meer dan 20 m.

Ongetwijfeld betreft het exemplaar dat op de Birkenfels aangetroffen werd, een dier dat er in situ leefde. Er werd slechts 1 exemplaar gevonden. Het moet echter vermeld worden dat het hier een eerder toevallige vondst betreft, op een voorwerp (een verloren gegaan visserslood) dat meegebracht werd naar de oppervlakte. Een gericht zoeken naar deze soort zou eventueel wel meerdere exemplaren kunnen opgeleverd hebben.

Het verspreidingsgebied van de asgrauwe tolhoorn strekt zich uit langs de Atlantische kusten van Europa, van Noord-Noorwegen en IJsland tot Gibraltar. Het dier komt eveneens voor in het Kattegat, het Skagerrak en delen van de Oostzee. De asgrauwe tolhoren leeft laag in de getijdenzone tot op tientallen meter diepte. Een nauw verwante soort, de genavelde tolhoorn *G. umbilicalis* (Da Costa, 1778), leeft doorgaans hoger in getijdenzone en is niet gekend van noordelijker vindplaatsen dan het oostelijke Kanaal.

Backeljau (1986) vermeldt de asgrauwe tolhoorn als levend van onze kust. Toch kennen we geen recente waarnemingen van levende exemplaren. Op het strand zijn lege exemplaren regelmatig in het hoorntjesgruis aan te treffen. Sommige exemplaren zien er zeer vers uit, andere hebben een eerder fossiel uiterlijk. Wel is het mogelijk dat de asgrauwe tolhoren af en toe levend aangevoerd wordt op drijvend materiaal, afkomstig van het Kanaal of de kusten van Engeland. Gezien het voorkomen van het dier op harde substraten in het Kanaal, en de andere kusten van de Noordzee waar harde substraten voorkomen, kan de vondst van de asgrauwe tolhoren in Belgische wateren niet echt onverwacht of ongewoon genoemd worden. Ook in Nederland is de soort gevonden. De eerste autochtone vondsten uit Nederland dateren hoogstwaarschijnlijk van 1994 (Wolf, 2000). De laatste jaren is het dier in Zeeland echt ingeburgerd geraakt, met talrijke vondsten van levende dieren in situ in de Oosterschelde, vaak op de voet van Japans bessenwier *Sargassum muticum* (Van Bragt en de Bruyne, 1999). Vermoedelijk worden asgrauwe tolhoorns regelmatig ingevoerd samen met levende oesters uit Ierland of Frankrijk. Zo was de soort al in 1983 gekend van de oesterputten van Yerseke. Ook bij ons was dit het geval. In 2000 leefden talrijke exemplaren tussen mosselen die een

oesterkweker, gevestigd langs de Spuikom in Oostende, ingevoerd had uit Frankrijk (Normandië).

Summary

On September 5th 2002, a live specimen of the grey topshell *Gibbula cineraria* L., 1758 was found on the wreck of the Birkenfels, lying in Belgian waters, at approximately 30 nautical miles northwest of Ostend. This proves that this species occurs in Belgian waters, on suitable hard substrates.

Literatuur

- Backeljau, T. 1986. Lijst van de recente mariene mollusken van België. Studiedocumenten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. 29: 1-106.
- Van Bracht, P.H. & de Bruyne, R. H. 1999. Asgrauwe tolhoren, *Gibbula cineraria* (Linnaeus, 1758). [on-line] Stichting anemoon, bericht van 8 augustus 1999; aanvullingen tot 14 augustus 2001 <http://www.anemoon.org/spuisluis/990808.htm> [geraadpleegd op 16 maart 2003].
- Wolf, W. J. 2000. *Gibbula cineraria* nieuw in de Oosterschelde: een blijvertje? Het Zeepaard. 60 (2): 72 -74.

**J. Britostraat 24
8200 Brugge**

**Muscarstraat 14
8400 Oostende**